

GRABRIJAN I SARAJEVO

PREDGOVOR

UVOD — GRABRIJAN I NJEGOV DO-
PRINOS SARAJEVU

ARH. DUŠAN GRABRIJAN U SJEĆANJU
SVOJIH UČENIKA

HRONOLOŠKI PREGLED SVIH OBJAV-
LJENIH RADOVA

PREDGOVOR

Među relativno malim brojem arhitekata koji su djelovali u Sarajevu pred drugi svjetski rat, Dušan Grabrijan zauzima specifično mjesto. U to vrijeme to je jedini čovjek kome je arhitektura bila struka, a koji se gotovo isključivo bavi teoretskim i pedagoškim radom. Ono do čega dolazi u svom radu, on stavlja na papir, stilom koji jezično nije uvijek do kraja tečan, ali koji sugeriše, dapače, šokira i izaziva na polemiku.

Ovaj izbor njegovih teoretskih, polemičkih i arhitektonsko-pedagoških radova obuhvata prisustvo autorovo u našem gradu od 1936. do 1942. g. Cilj objavljivanja izbora je trostruk:

— da se odužimo arh. Grabrijanu za njegov pionirski rad na istraživanju pozitivnih vrijednosti našeg arhitektonskog kulturnog nasljeđa i na dosljednoj borbi za savremen pristup urbanizaciji grada i arhitekturi Bosne u cjelini;

— da prikupimo na jednom mjestu značajan materijal za noviju kulturnu istoriju Sarajeva, njegovu arhitektonsku i urbanističku klimu pred drugi svjetski rat;

— da novim generacijama koje rade na našoj arhitektonsko-urbanističkoj problematici učinimo ponovo dostupnim materijale o stručnim pitanjima naše jučerašnjice; od kojih mnoga ni danas nisu riješena niti su prestala biti aktuelna.

Kao redaktor imao sam na raspolaganju kompletan originalni materijal koji je prof. Grabrijan za života sam hronološki slagao, unošeći tu i tamo vlastite dopune i ispravke. Te naknadne intervencije autora smatrao sam posebno vrijednim u pripremama za ovo izdanje.

Pored manjih stilskih korekcija, koje sam tu i tamo sebi dopustio, u želji da se današnji čitalac lakše orijentira kad je riječ o konkretnim pitanjima izgradnje Sarajeva, po pravilu sam u člancima zamijenio ranija imena ulica i trgova današnjim imenima (na pr.: Prijestolonasljednika Petra — Vase Miskina, Trg kralja Petra I — Trg oslobođenja itd.); osim toga, slično sam postupio i sa objektima javne namjene (kao: Bogoslovija — Ekonomski fakultet, Oficirski dom — Dom JNA i sl.).

Osnovni kriterij izbora je bio da se odabere aktuelna materija koja se odnosi — direktno ili indirektno — na Sarajevo, te koja ilustrira stavove na kojima je autor posebno insistirao. Dosljedno takvom prilazu, iz pojedinih članaka su ispušteni izvjesni pasusi ili čak manja poglavlja, koji se sadržajno ponavljaju na nekom drugom mjestu, ili su s obzirom na vremensku distancu i današnju stvarnost prevaziđeni i potpuno neaktuelni. Naročito velika skraćenja su provedena u III dijelu, gdje su sakupljeni priređeni članci, koji dobrim dijelom predstavljaju samo Grabrijanovu interpretaciju aktuelnih pitanja savremenog pristupa arhitektonskoj problematici.

»Sarajevo i njegovi trabanti« prvi je Grabrijanov veći i kompleksniji rad u kome je — zajedno s J. Neidhardtom — rezimirao svoja arhitektonsko-urbanistička gledanja. Iz te cjeline u ovaj izbor preuzet je samo jedan članak. Kasniji autorov rad, osobito kao profesora Arhitektonskog fakulteta u Ljubljani, nije predmet ove knjige. Također, ni izvrsno djelo »Arhitektura Bosne i put u savremeno«, koje je pripremio s Neidhardtom i koje je izašlo poslije Grabrijanove smrti, nije korišteno u ovom izboru, izuzev nešto ilustrativnog materijala.

Svi članci su popraćeni kraćim komentarima u uvodnim dijelovima ili u bilješkama. Detaljnija razglabanja i iznošenje suprotnih stavova, kao i mog ličnog kritičnog gledanja na pojedine postavke, namjerno sam izostavljao da bih autora približio čitaocu što neposrednije. Iz istog razloga su i legende uz fotografije većinom uzete iz teksta.

Smatram da će Grabrijanovo djelo, započeto ovim člancima, biti zaokruženo njihovim sakupljanjem u ovakvu jedinstvenu cjelinu. Smatram da će ta cjelina predstavljati vrijednost za arhitekte, urbaniste, istoričare, sociologe i filozofe. Prihvatanje ovog izbora od strane naše kulturne javnosti, posebno Muzeja grada Sarajeva, naše je priznanje arh. Grabrijanu za strpljiv istraživački rad o staroj sarajevskoj arhitekturi, za borben stav u pitanjima izgradnje i urbanizacije, za napore pedagoga u stvaranju kadrova koji su sticajem okolnosti nakon Oslobođenja prihvatili dobar dio tereta obnove naše zemlje... priznanje patriotskom pregalaštvu u radu na progresu sredine u kojoj je živio.

Na kraju napominjem da je na odabiranju ilustracija surađivao Ing. arh. Nikola Bežek, akad. slikar Zoran Didek ljubazno je dopustio korištenje dječjih crteža svojih bivših đaka, a Ing. arh. Juraj Neidhardt svojim skicama i idejama je obogatio cjelinu. Svima dugujem zahvalnost, a posebno prof. Nadi Grabrijan, životnom drugu pok. prof. Grabrijana, koja se izuzetno založila u pripremi ovog izbora.

Sarajevo, augusta 1970.

Dž. Čelić